

TA'LIM TIZIMIDA CHET TILLARINI O'QITISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODIKASI

Xalikova Latofat Uktamovna

Toshkent davlat transport universiteti

“Chet tillari” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodikasi, ularning nazariy asoslari hamda amaliy tatbiqi yoritilgan. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, konstruktiv yondashuv, loyihaviy ta'lim, gamifikatsiya va virtual ta'lim muhitining o'quv jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Innovatsion texnologiyalar asosida chet til kompetensiyalarini shakllantirishning samarali mexanizmlari ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: innovatsion pedagogika, chet tilini o'qitish metodikasi, raqamli ta'lim, interaktiv metodlar, gamifikatsiya, konstruktiv yondashuv, kommunikativ kompetensiya.

Kirish. XXI asr globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda xalqaro integratsiya tendensiyalarining kuchayishi bilan tavsiflanadi. Bunday sharoitda chet tillarini mukammal egallash nafaqat shaxsning kasbiy raqobatbardoshligini ta'minlovchi omil, balki ijtimoiy-madaniy kommunikatsiyaning muhim vositasiga aylanmoqda. Shu bois ta'lim tizimida chet tillarini o'qitish jarayonini zamonaviy talablarga mos ravishda takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

An'anaviy o'qitish modeli asosan reproduktiv xarakterga ega bo'lib, bilimlarni uzatish va yod olish jarayoniga yo'naltirilgan edi. Biroq zamonaviy pedagogik paradigma o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol, mustaqil fikrlovchi va ijodiy subyektga aylantirishni nazarda tutadi. Mazkur transformatsiya innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishni taqozo etadi. Chunki innovatsion yondashuvlar o'quvchilarda kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Chet tillarini o'qitish metodikasi lingvistika, psixologiya, didaktika va axborot texnologiyalari kabi fanlar bilan integrativ aloqada rivojlanib kelmoqda. Xususan, kommunikativ yondashuv, konstruktiv ta'lim modeli, kompetensiyaviy yondashuv hamda raqamli ta'lim konsepsiyalari chet tilini o'qitishning nazariy asoslarini yangicha talqin qilish imkonini bermoqda. Ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik

texnologiyalarni qo'llash esa mazkur nazariy yondashuvlarning amaliy ifodasi sifatida namoyon bo'ladi.

Shu nuqtai nazardan, ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodikasini ilmiy asosda ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zarurati yuzaga kelmoqda. Mazkur maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalarning nazariy-metodologik asoslari, ularning chet tillarini o'qitish jarayonidagi o'rni hamda samaradorlik mezonlari tahlil qilinadi.

Chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi zamonaviy pedagogika va metodika fanining yetakchi yo'nalishlaridan biri sifatida keng qamrovda o'rganilmoqda. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, chet tilini o'qitish metodikasining evolyutsiyasi an'anaviy grammatik-tarjima usulidan kommunikativ va kompetensiyaviy yondashuvlarga o'tish jarayoni bilan tavsiflanadi.

Kommunikativ yondashuv nazariyasi tilni muloqot vositasi sifatida o'rgatishni asosiy maqsad sifatida belgilaydi. Ushbu yondashuv doirasida o'quvchining real nutqiy faoliyatini shakllantirish, madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish hamda autentik materiallardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy tadqiqotlarda kommunikativ kompetensiya lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik komponentlarning integratsiyasi sifatida talqin qilinadi.

Konstruktiv pedagogika konsepsiyasiga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki o'quvchi tomonidan faol kognitiv jarayon natijasida shakllantiriladi. Chet tillarini o'qitishda konstruktiv yondashuv interaktiv metodlar, loyihaviy faoliyat va muammoli vaziyatlar asosida amalga oshiriladi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli pedagogika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid ilmiy izlanishlar esa chet tilini o'qitishda multimediami vositalar, onlayn platformalar, virtual ta'lim muhiti va sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish samaradorligini asoslab bermoqda. Xususan, blended learning (aralash ta'lim), flipped classroom (teskari sinf) modeli va masofaviy ta'lim texnologiyalari o'quv jarayonini individuallashtirish hamda differensiallashtirish imkonini yaratadi.

Gamifikatsiya nazariyasiga oid tadqiqotlar ta'lim jarayoniga o'yin elementlarini kiritish o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytirishini ko'rsatadi. O'yin mexanizmlari – ball tizimi, reyting, mukofotlash va rolli o'yinlar – nutqiy faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida olib borilgan tadqiqotlar chet tilini o'qitishda natijaviylik mezonlarini qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Bu yondashuvda asosiy e'tibor bilim hajmiga emas, balki o'quvchining til vositasida samarali kommunikatsiya qila olish qobiliyatiga qaratiladi.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar chet tillarini o'qitish samaradorligini oshirishda muhim omil

bo'lib, ular metodik tizimning barcha komponentlarini – maqsad, mazmun, metod, vosita va baholash jarayonini kompleks ravishda yangilashni taqozo etadi.

Mazkur tadqiqotda chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodikasini o'rganish maqsadida bir qator umumilmiy va maxsus metodlardan foydalanildi.

1. Nazariy tahlil metodi – pedagogik, lingvodidaktik va psixologik manbalarni o'rganish hamda ularni tizimli tahlil qilish orqali muammoning ilmiy asoslarini aniqlash.

2. Taqqoslash (komparativ) metodi – an'anaviy va innovatsion o'qitish usullarining samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.

3. Kuzatish metodi – chet tili darslarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash jarayonini monitoring qilish va o'quvchilarning nutqiy faolligini aniqlash.

4. Pedagogik eksperiment – innovatsion metodlarning amaliy samaradorligini tekshirish maqsadida tajriba va nazorat guruhlarida asosida o'quv jarayonini tashkil etish.

5. So'rovnoma va anketa metodi – o'quvchilar va o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarga munosabatini aniqlash.

6. Statistik tahlil metodi – olingan natijalarni miqdoriy jihatdan qayta ishlash va ularning ishonchlilik darajasini aniqlash.

Tadqiqot metodlarining kompleks qo'llanilishi muammoni har tomonlama o'rganish, ilmiy xulosalarning ob'ektivligi va ishonchligini ta'minlash imkonini berdi.

Xulosa. Ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash zamonaviy ta'lim paradigmasining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Globallashtirish jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji hamda xalqaro mehnat bozoridagi raqobatning kuchayishi chet til kompetensiyasini shakllantirishni ustuvor vazifaga aylantirdi. Mazkur sharoitda an'anaviy reproduktiv o'qitish modeli o'z imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda va o'quv jarayonini innovatsion asosda tashkil etishni taqozo etmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kommunikativ, konstruktiv va kompetensiyaviy yondashuvlarga asoslangan innovatsion pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning nutqiy faoliyatini faollashtiradi, mustaqil fikrlash va tanqidiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda o'rganish motivatsiyasini oshiradi. Raqamli platformalar, interaktiv metodlar, gamifikatsiya, loyihaviy ta'lim va virtual muhitlardan foydalanish chet tilini o'rganish jarayonini samarali, qiziqarli va individuallashtirilgan shaklga keltiradi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash o'qituvchining metodik kompetensiyasi, pedagogik mahorati va raqamli savodxonligiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Shu bois, ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni joriy

etish tizimli, ilmiy asoslangan va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Umuman olganda, chet tillarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarda barqaror kommunikativ kompetensiyani shakllantirish hamda ularni global axborot makonida erkin faoliyat yurita oladigan shaxs sifatida tarbiyalashning samarali vositasi hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar ta'lim mazmuni va metodikasini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Халикова, Л. У. (2021). РОЛЬ КОММУНИКАТИВНОЙ МЕТОДИКИ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ. Вестник науки и образования, (15-1 (118)), 30-33. <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-kommunikativnoy-metodiki-v-obuchenii-angliyskomu-yazyku>
2. Халикова, Л. У., & Абдураззаков, Ш. А. У. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. Academy, (6 (69)), 43-44. <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-motivatsii-u-studentov-neyazykovykh-spetsialnostey-pri-izuchenii-angliyskogo-yazyka>
3. Халикова, Л. У., & Мустафаева, К. Н. К. (2021). РАБОТА С АНГЛИЙСКИМ АЛФАВИТОМ И ИЗУЧЕНИЕ ОТДЕЛЬНЫХ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ. Academy, (6 (69)), 39-40. <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-s-angliyskim-alfavitom-i-izuchenie-otdelnyh-grammaticheskikh-yavleniy>
4. Uktamovna, X. L. (2021). TEACHING COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN FOREIGN LANGUAGES. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(6), 53-56. <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/189>
5. Bakhtiyarovna, Y. M. (2022). RELATION OF COMPARATIVE STYLISTICS WITH TRANSLATION THEORY
6. Xalikova, L. U. (2018). THE ESSENCE OF INTEGRATED SKILLS IN IMPROVING STUDENTS' CRITICAL THINKING. In International Scientific and Practical Conference World science (Vol. 7, No. 4, pp. 66-67). ROST. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Vfj_4SAAAAAJ&citation_for_view=Vfj_4SAAAAAJ:WF5omc3nYNoC
7. Uktamovna, K. L. (2022). MASTERING EDUCATIONAL AND RESEARCH SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE. Innovative Technologia: Methodical Research Journal, 3(10), 70-75. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/343>

8. Uktamovna, K. L. (2022). USE OF MULTIMEDIA FOR THE IMPLEMENTATION OF VARIOUS METHODS OF LEARNING. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(10), 64-69. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/342>

9. Uktamovna, K. L., & Ismailovna, M. S. (2021). MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN NON-LANGUAGE UNIVERSITIES. Вестник науки и образования, (11-2 (114)), 85-87. <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-methods-of-teaching-english-language-in-non-language-universities>

10. Uktamovna, K. L. (2022). Opinions of Scientists About the Deixis Phenomenon. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 8, 117-121. <https://www.geniusjournals.org/index.php/ejlat/article/view/1505>